

کتابخانه

آدره من تبدیلندہ آریجہ
غروش کوندرملیدر .

مکتوبلرک امضاری واضح
واوقوناقلی اولسی وآبونه
صرہ نومروسی محتوی
بولونسی لازمدر

ممالک اجنبیہ ایچون آبونه
اولانلرک آدرسارینک
فرانسزجہ یازلسی رجا اولنور .

یادہ کوندردیکی زمان نہیہ
داثر اولدینی بیلدیرلسی
رجا اولنور

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

صاحب و مدیر
اشرف ادیب

باش محرر
محمد حاکف

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

آبونه شرائطی : هریر ایچون
سنه لکی (۴۰۰) آلتی ایلمی
(۲۲۵) ممالک اجنبیہ ایچون
سنه لکی (۴۵۰) ، آلتی آیلمی
(۲۵۰) غروشدر .

نسخه سی ۷,۵ غروشدر .
سنه لکی ۵۲ عدددر .

اداره خانه : باب عالی جاده سندہ
رشید اقتدی خاندہ

اخطارات
آبونه بدلی پشیندر .

مسلكه موافق آثار مع الممنونیه
قبول اولنور . درج ایدلمه یین
یازیلر اعاده اولماز .

تشکیلاتی مقابلنده اولان استانبولده و بیوک قصبه لرده محله لرده و کویلرده کوی هیئتلرینک و بتون بوصفجه لردن کچدکدن صوکردها مؤثر بر قوه تأییدیه نیک یعنی پولیسک، مدعی عمومینک مجادله ایتمه سی، الحاصل اجتماعی، اخلاقی موازنه نیک خللدار اولسنه ممانعت ایچون بتون قوتلرک اجتماعی، اقتصادی، اداری ساحه لرده بر سداهنین وجوده کتیرمسی ضروریدر.

کلوب کچیجی ماهیتی حائر اولان اقتصادی، سیاسی بحرانلردن زیاده اصل مشغول اولمغه مجبور بولندیغمز حقیقی تهلکه و بحران اجتماعی، در. بر کره جمعیتی قایر اذقدن صوکردها ناقابل تلافی بر فلاکت حاله کله چکنه اصلا شبهه ایدلامسی لازمکلن تردیاتک ازاله سی حیاتی بر اهمیتده در. فقط بوجادله او قدر بسیط برایش دکلدرد. باشاریله ییلمسی آنجق عمومی علاقه و همته وابسته در. موفقیتک استحصالی ایچون مطبوعاتک و اوصاف ممیزه ملیه نیک محافظه سی، اخلاق عمومی نیک، نور ایمانک ادامه سی، غایه سنه متوجه مشترک نشریات، منورلرک عین غایه اطرافنده موعظه لری، نشریاتی، خصوصی جمعیتلرک اعظمی فدا کارلق اختیارندن چکینمه یرک شدتلی مجادله سی، عائله لرک تربیه بختده و نفوذ مراقبه ده عهده لرینه دوشن ایلاک وظیفه یی ایفا ایتلری، مکتبلرک سجه لی، ایمانی بر نسل یتیشدیرمه چک شکه افراغی، محله هیئتلرینک محیطی داخنده کی اجتماعی، اخلاقی خصوصاتی شدتله مراقبه سی واک نهایت، «فالحررقی» بکک سویلیدیکی کی، مدعی عمومینک ده اجتماعی انضباطی بوزانلر حقنده حرکت کلمسی ایجاب ایدر. بونلردن بشقه قانونی قوه تأییدیه لرک ده بوکونکی احتیاجاته کوره تشدیددی احتیاجی ده موجوددر. بوبابده هیچ یا کلمدیغمزدن امین اوله رق عرض ایدر بیلیرزکه مملکت و هیئت اجتماعی نیک سعادت و سلامتی نامنه یاپیله جق اک خیرلی ایش «اجتماعی، اخلاقی فوضالره قارشی مجادله» ایتمکدن عبارتدر. آنجق بو مجادله نیک موفقیه اقترانی حالنده درکه، سفاک سعادته، کشمکش حضور واستقراره، تردد ایمانه، ضعف قوته، فقر ثروته تحول ایتیش و جامعه ملیه من حقیقی معناسیله قورتلش اولور.

من مملکت

اوقافک مصونیت مطلقه سی

علم الاجتماع، علم الاخلاق، علم الادیان انسانلره دیگر اندیش اولمای، تعبیر دیگرله، منسوب بولندقلری هیئت اجتماعی لره و حق جمعیت بشریه ماده و معنای عضو نافع اولمایه جالیشمه یی توصیه ایتمکده در. فقط مادی و معنوی فدا کارلر مقابلنده مادی و معنوی مکافاتلر وعد ایتمین توصیه لرک انسانلر اوزرنده فعلی تأثیراتی کوروله مکده در. اجتماعیات و

اخلاق علملری، توصیه ایتدکلی فعلی و عملی خیرخواهقلر مقابلنده، انسانلره، مادی و معنوی هیچ بر مکافات وعد ایده مدکلی ایچون، توصیه لری نیک تأثیراتی فعلی و عملی ثمره لر ویره میور. هر هانکی توصیه نیک یا مادی، تعبیر دیگر ایله دنیوی. یا خود معنوی، تعبیر دیگر ایله اخروی مکافاتلر وعد ایتمه دیکجه انسانلری حرکت کتیره مه مه سی، بوجه توصیه فعل و عمله تحریک ایده مه مه سی، بک طبیعیدر. چونکه مکافاتلر مساعی عبثدر. یا حیات دنیوی سنه، یا خود حیات اخروی سنه فائده سی طوقونمایه جق اولان فدا کارلرله قاتلانمه سی حیات انسانیه یه مضر، بشریتک تمایلات فطریه سنه، احوال روحیه فردیه و اجتماعی سنه مغایردر. آنک ایچون، قوه تأییدیه دن محروم توصیه لرنسایج عملیه تولید ایتمکدن ده محروم درلر.

دنیا نیک هر طرفنده و هر ملتده موجود اولان و قفلر دیگر اندیشلرک، فعلی و عملی خیرخواهقلرک، مادی و مالی فدا کارلرک اک جانلی نمونه لری، اک بارز آیده لیدر. عجبا بوعظیم فدا کارلر هانکی طرفدن کلن تشو. یقلرک، کیملر طرفدن وقوع بولان توصیه لرک تحریک ایتدیکی خیرخواهقلرک، تلقین ایتدیکی دیگر اندیشلرک آثار مادی و فعلیه سیدر. بونلر بالذات مالی، مادی، دنیوی فدا کارلر اولدقلری ایچون، اصحاب اوقافک، مالی، مادی، دنیوی مکافاتلره نائل اولق فکرخود اندیشانه سیله حرکت ایتدکلی وارد خاطر اوله من. اونک ایچون آثار و قفیه یی نه علم اجتماعک، نه علم اخلاقک، نه ده دیگر هر هانکی بر علم و یا عاملک توصیه سیله وجوده کلش فعلی و عملی ثمره لر اولق اوزره تلقی ایتک امکانی یوقدر. بناء علیه، بونلری معنوی، تعبیر دیگرله اخروی مکافاتلر وعد ایدن توصیه لرک حصوله کتیردیکی دیگر اندیشلرک، فکر خیرخواهانه نیک آثار مادی و فعلیه سی اولق اوزره قبول ایتک اضطرارنده یز. معنوی، اخروی مکافاتلری بالکز علم الادیان وعد ایدر. شوالده، اوقاف عمومی بشریه یی الوهیت، آخرت، دیانت، جنت و جمال فکرلرینک بخشایش الهامات و تلقیناتی اولق اوزره قبول ایتکده طبیعی و ضروریدر. بونتیجه یه واصل اولدقدن صوکره اوقافک بشریت فائده لری، ماهیتی، لزوم محافظه سی، محافظه سنک بشریت لهنه اجرا ایده چکی تأثیراتی، بوکی دیگر اندیشلرک، خیرخواهقلرک تقویه سی چاره سی تدقیق ایتک بک فائده لی اولور امیدندیم.

بشقه ملتلرک اوقافدن نه درجه مستفید اولدقلری بیله میز. فقط بزم، اوقافدن ایتمکده بولندیغمز استفاده نیک درجه اهمیت و عظمتی کلامق ایچون مملکتلرک هر طرفنده کی آثار و قفیه نیک عدد و نوعلری خاطر لاق کفایت ایدر. دینیله بیلیرکه مملکتلرک بتون مؤسسات خیریه سی آثار و قفیه دن عبارتدر. خسته خانلر، کتب خانلر، کتب خانلری طوایدیر مقده بولنان علمی، فنی، دینی اثرلر، مملکتک هر قصبه سنده، هر گوشه سنده،

نه خواجہ سی، نه ولیسی، نه متولسی ملک اللہ، ملک اللہ اولان اوقافہ مداخلہ ایدہ من، دست تجاوز اوزانہ من. تبدیلی، تغیرینہ، ہدمنہ، سدیہ، نقلہ، بیع و شراستہ حق قازانہ من. اوقافک یافردلرہ، یاخود ہیئت اجتماعیہ فائدہ لریہ، منفعتلریہ خلل کتیرہ مک ایچون، رسمی، غیر رسمی، مأمور، غیر مأمور ہر مسلمان حقوق اوقافی، آثار و ققیہ، مؤسسات خیریہ، محافظہ چالیشمق ایلہ مکلفدر. قاضیلر، مقتیلر، متولیلر اوقافک لہنہ چالیشمق ایلہ مکلفدرلر. علیہ چالیشمق منوعدرلر. شرط و اتفی تبدیل و تغیر ایتمک، بر اساس شرعی، نص شاری تبدیل و تغیر ایتمک درجہ سندہ موجب مسئولیتدر.

اسلامیتک اوقافہ بقدر اہمیت و برہمنی پک طبعی، پک منطقی، پک معقول، پک حکیمانہ، پک دیگر اندیشانہ، پک دور اندیشانہ، پک علوتکستراتانہ در. انسانلرہ، کندیلرندن زیادہ شفقتی، مرحمتی بولنان اسلامیت، انسان فردلری، انسان کومہ لری بوعظیم فائدہ لردن، بو پک واسع منافع منبعلرندن محروم بیراقدیرمامق و اولنلردن دائما استفادہ ایتدیرمک ایچون تخریبلریہ مانع اولہ حق تدبیرلر اتحاد ایتہ، اہمال ایتہ مش و مسئولیت مغویہ و اخرویہ بر قوہ مانع اولہ رق کوسترمشدر. اوقافک محافظہ ایدیلہ منی ایکی جہتدن ہیئت اجتماعیہ، جمعیت بشریہ متضرر ایدر. اوقاف محافظہ ایدیلہ نجہ ہیئت اجتماعیہ، جمعیت بشریہ اولان فائدہ لری، منفعتلری منقطع اولور. حالبوکہ اوقاف اسلامیہ نک فائدہ لری، منفعتلری ہیئت اجتماعیہ مزایچون آلدن قاجیریلہ حق فائدہ لردکلدر. باخصوص یرلریہ یکیلری قویماہ نہ ملتجہ، نہ دہ دولجہ، بوکون مقتدر دکلز، یارین مقتدر اولہ جغمزده شہیددر. آثار و ققیہ نک، مؤسسات خیریہ نک محافظہ ایدیلہ دیکفی، خراب و تراب اولدقلری مشاہدہ ایدن، واقفلرک ناملری یادہ وسیلہ اولمق قابلیتندن چیققلری کوزن برکیمسہ مالی، ثروتی، آثار مادیہ و معنویہ سنی وقف ایتمکدن قاجیر، چکینیر، ہدرایتمکدن ایسہ بیوب ایچمک کار عقلدر دیوب کچر. منسوب اولدینی ہیئت اجتماعیہ حیاتی فدا کارلقلریابان، منافع عمومیہ اوغورندہ حیاتی فدا ایدن برکیمسہ نک یاد نامی، تأیید احترامی اوغوزندہ رکز اولنان آبدلر و بو آبدلرک محافظہ منی ایچون کوستریلن اہتاملر دیکزلری عین فدا کارلقلرہ نہ درجہ تشویق ایدرسہ، ہیئت اجتماعیہ مالی فدا کارلقلردہ بولنانلرک، کندی اللریلہ رکز ایتیش اولدقلری آبدات و ققیہ محافظہ صرف ایدجک اہتاملر، اعتنالردہ سائر اغشیای مسلمینی، ارباب علمی آثار و ققیہ بیرا قیہ، مؤسسات خیریہ وجود، کتیرہ مدہ اودرجہ سائق اولور. ترک حیات فردلرک شخصی وصیتلری یرینہ کتیرمک، وصیتلری موجبجہ حرکت ایتمک بیلہ بروظیفہ اخلاقیہ در. ہیئت اجتماعیہ نک خیریہ، منفعتنہ اولمق اوزرہ

اکثر قریہ لرنده بوکون بالکوز خرابہ لریہ تصادف ایدیلن مدرسہ لر، مکتبلر، چشمہ لر، کوپرلر، جامعلر، مسجدلر، تکیلر، عمار-تخانہ لر، اورمانقلر، باغلر، بچہ لر، یوللر، قبرستانلر، بولنلرک تعمیر و ترمیملریہ صرفی لام کلن مبالغہ تأمین و تدارکی ایچون وجودہ کتیرلش بولنان واردات منبعلری دکانلر، خانلر، ترلار، آثار و ققیہ نک محافظہ منہ، مؤسسات و ققیہ نک خدمتہ منہ، آلات و ادواتہ، ارباب تحصیلک اعاشہ منہ تخصیص اولنلش بولنان مبلغلر بزم، اوقافدن نہ قادر واسع مقیاسدہ مستفید اولدینمزی و فقط نانکورلغمزک، قیمت ناشناسلغمزک سیئہ منی اولمق اوزرہ بولنلردن استفادہ فرستلری نہ قادر سرعتلہ قاجیرمقدہ بولنلرک آکلامق اوزون دوشونجہ لرہ، واسع تدقیقہ متوقف دکلدر. بوکبی عمران، مدنیت، انسانیت مؤسسہ لری، صحتی، علمی، فنی، دینی، اقتصادی، اجتماعی، حیاتی اثرلری وجودہ کتیرہ بیلیمک ایچون، اوزون سنہ لر، عصرلر ظرفندہ صرفی لازم کلن مبلغلردن حکومتی، دولتی آزادہ قیلان، دھا طوغریسی ہر ہانکی حکومتک عصرلر ظرفندہ وجودہ کتیرہ میہجکی بو آثار و مؤسسات خیریہ منی پیش استفادہ منہ قویان، اوقافدر. بوکون، بولنلرک عدد و نوعی، معادللری، مماثللری وجودہ کتیرمکدن دکل، اولنلری تعمیر و ترمیمدن عاجز بولنورز. برعصردنبری مملکتمزده مکتبلر کشادینہ، تأسیسہ چالیشان دولت خزینہ منی اصحاب اوقاف و خیرات طرفلرندن مملکتک ہر طرفندہ وجودہ کتیرلش اولان مدرسہ لرک هنوز نصفنہ معادل مقدارده مکتبلر تأسیس ایدہ مدی. دیمک کہ اوقاف اسلامیہ نک حیات مدنیہ مزده پک مهم تأثیرلری، پک عظیم فائدہ لری وارد. ہیئت اجتماعیہ منہ ہیچ بر زمان اوقاف اسلامیہ یا احتیاجدن وارستہ قالہ من و بولنلرک تأمین ایتہ کلری فائدہ لری دوات خزینہ منی قولای قولای تأمین ایدہ من. اولنلرک فائدہ لری اداہ و اولنلردن استفادہ نک دوامنی تأمین ایتمک، خرابلری نک تعمیر و ترمیملریہ، معمورلری نک حسن صورتلہ محافظہ لریہ، اندراسدن، اقراضدن وقایہ لریہ اعظمی دقت و اعتنا کوسترمک لہ اولور.

اسلامیت آثار و مؤسسات و ققیہ نک محافظہ منی لزومی پک بیوک اہتاملر ایلہ قارشیلانمش، حسن محافظہ منی ایچون لازم کلن اساسلری قرارلاشدیرمش، اقراضلریہ، اندراسلریہ، تبدیل و تغیرلریہ میدان و یرمہ مک ایچون اوقافک مصونیت مطلقہ منی، موجودیت مستقلہ منی قبول و اعلان ایتمشدر. ماہیت وقفی: موقوفک منفعتنی عبادہ تخصیص، ملکیتی دہ اللہ تودیع ایتمکدر، شکلندہ تفسیر و تلقی ایلمہ منی اوقافک مصونیت مطلقہ منہ، موجودیت مطلقہ منہ پک قوتی براساسدر. بو طرز تفسیر و تلقی بہ کورہ اوقافک رقبہ منی ملک اللہ پدر؛ اللہک ملک خاصی اولان اوقافدہ کیمسہ نک حق مداخلہ منی یوقدر. نہ قاضیسی، نہ مفتیسی، نہ رئیس حکومت و دولتی، نہ حاجیسی،

ثروت ماليه و فكريه سټي وقف ايدن اصحاب خيراتك ، ارباب حسناك آثار مبروره سټه ، خدمات مشكوره سټه دست حمايه يي اوزانماق ، محافظه سټه اهتمام كوسترمه مك ، موقوف لهلري تبديلدن ، تغييردن چكښمه مك ، شروط اوقافه رعايتكارطاورانماق نه اخلاق اجتماعيه ايله ، نه منافع عموميه ايله ، نه ده اصحاب خيراته قارشى كوسترلمه سټي لازم كلن آثار حرميتكارانه ايله قابل تاليف دكلدر .

فردلري هيئت اجتماعيه به نافع برر عضو حاله كښمك ، ديكر انديشلك حسياتيله آشيلاقم ايچون ، وجوده كښيردكلري آثارك آښندن ، استقبالنندن ، محافظه سندن اونلري أمين ومطمئن بولنديرمق لازم كلير . ديكر انديش اولمق ، عضو نافع حالي آلمق فيوضاتك منبى ، منشأى ، مصدرى الوهيت ، آخرت ، جنت ، جمال فكرلري ، حسلري ، اعتقادلري در . بوفكرلر ، بوحسلر ، بواعقادلر فردلرده نه درجه قوتلى اولورسه ، ديكر انديش اولمق ، عضو نافع اولمايه چالشمق فكرلري ، حسلري ده اودرجه نشونما بولور ودينى اعتقادلر ، حسلر نه قادار كوشرسه ، نه درجه ضعفه اوغزارسه ديكر انديشلك ، هيئت اجتماعيه منفعتى اوغرنده فداكارلق فكرلري ، حسلري ده اوقادار سوز ، اودرجه آزالير . اونك ايچون معتقد ومتشرع حكما دينلر اولماسه يدي بشريتك حيات فرديه واجتماعيه سټي بهيمى برحيانندن عبارت قاليردى . ديور وبوسوزلري بهانده ديكر انديشلك حسنك بولنمايغى و اونلرده يالكىز خود انديشلك حسنك حاكم اولديغى اكلاتمق ايسنه بولورسه ده ، ديكر انديشلك حسنك وجوده كښيردكي آثارخيريه به حرمت ايدلمه سټي وبونلرك محافظه اولنماسى حسيات دينيه مك تلقين ايتديكى ديكر انديشلك حسيانندن استفاده به خلل ويرر . ي . ع

مدرس لري ايدى ، نه اولدى ؟

— ۱ —

عالمده هر شئ براحتياجك مولوديدر . احتياج ، بر جوق شيلري وجوده كښير بيلديكى كې ، احتياجه تطابق ايمه ين هر هانكى بر تشبث ، هر هانكى بر مؤسسه ده محكوم عقامت وزوال در .

شو اوافاجق مقدمه دن صكره مقصده شروع ايتك ابستم :

« دوغان اولور ، ياشايان كورور ، ديرلر . اوت ، بوتون موجوداتك كنديسټه كوره بر دوغومى ، برده اولومى واردر . فقط نيجه اولولر واردر كه آرقه سټه براقش اولدينى آثارمخلده ، اونى ابدى ياشاير . آرقه سټه نافع ومخلد برائر براقادن كوچوب كښمش اولانلر نه قدر بدبخت درلر ايشته بوكون فانيلر زمه سټه قارښمش اولان مدرس لرده ياشايدىي مدتيجه منافع عموميه هاند بر جوق آثار باقيه براقه رق يرلري باشقه لرينه ترك ايتش اولان ذى حيات موجودلر جمله سندن در .

سبيل الرشادك ۵۹۸ نهجى نسخه سنده انتشار ايتش اولان ه فاني مدرس لرك باقى اثرلري ، مقاله سنده بوجهت بك ائى ايضاح ايدلمش اولديغندن آرتق بوكا دائر تفصيلاتى زاندر كوريورم . بن بومقاله لرم ايله « اولدينى كوندن اعتباراً جاودانى بر حيات ايله ياشايان فانيلر زمه سټه قارښدينى آن تاريخى به قدر بشريته نشر فيوضات ايتش ونامتناهى آثار مخلده براقش ونهايت اولومى عالم ايچون ضايعاتدن صاييلانلر كې يرى بوش براقش اولان مدرس لرك ادوار حياتيه سټه دائر برفكر اجمالى ويرمك ايستيورم .

بوكون ممالك اسلاميه مك همان هر طرفنده مدرس واردر . ساده بويوك شهر وقصبه لرده دكل ، كويلرده بيله مدرس واردر . آناطوليدى ايكي ، اوچ ، حتى درت مدرس اولان كوي بيليورم . بونلرك هپسى اصحاب خيرات طرفندن پايديرلشدر . بومدرس لرك ماضى به دوغرى اوزادقچه عادتاً مخروطى برشكل ارايه ايديور .

بدايت اسلامده بوكونكى شكلده مكشوب مدرس لرك ناميله بر مؤسسه به تصادف ايديله ميور . ديه بيليرزكه : اسلامده ايلك مدرس مسجده نبويدر . نى ذیشان افندىم وظيفه تدريسى ده ، وظيفه افتا وقضايى ده مسجده نبويلرندى ايفا بويورورلردى . مسلمانلق هم دين ، هم شريعت اولدينى ، نعيمديكرله احكام دنويه واخرويه يي جامع بولوندينى جهته دنيا وآخرته متعلق اولان احكامى صحابه لريته تبليغ ايدر ، صورولان سؤالره جواب ويرردى . مدرس محمد بن جيفان ذوات كرام ده نى ذیشانندن تبليغ ايلدكلري قرآن كريم ايله احاديث نبويه يي وبونلردن تشعب ايدن ويا بونلره بناقلان علملري خلقه اوكره تيرلردى . حضرت محمد صلى الله عليه وسلم افندىمك تبليغ بويوردقلى دساتير علميه سايه سنده بشريت ايچين كنش بر ساحة تفكر آچيليرلردى . بونك ايچوندر كه دها ايلك دورلرده معقولات ومنقولات ساحه لرنده بك جوق مجتهدلر ، هر شعبه فنده يوزلرجه ، بيكلرجه ارباب اختصاص يتيشدى . بواعظم ، شرعك مقاصدينى وعصر ك احتجاجاتى ونحول ازمان ايله متمادياً ترايد وتكثير ايدن احتياجات بشريه يي جوق ائى تقدير ايتش اولدقلى جهته دساتير اسلاميه مك حادئانه صور تطبيقه سټي ده بك ائى بر صورتده كوره بيليرلردى . اسلامك هر نوع علوم وقنونه تشويق وجهلك نتايج اوخيمه سندن تحذيرى سايه سنده دركه : دها ايلك دورلرده بيله هر شعبه علم وفنده متخصصلر ، محقق ومدقلىر ، مجتهد وحكيملر يتشمشدى . مع مافيه ايلك دورلرده علما درس لرئى جوامع شريفه ده ، ياخود كندى اولرنده ، ياخودده خصوصى درس خانه لرده ويرلردى . مذاهب مختلفه ده يتيشه ن ائمه مجتهدين ايله طيب شهر ابوبكر رازى ، فارابى ، ابن سينا ، غزالى ، فخرالدين رازى كې اعظم علما وحكيمانك يتيشديكى وعلوم مختلفه مك اعتلا بولدينى دورلرده بيله بوكونكى شكلده مستقل برمكتب